

Verona

Zordon és szép város. A dél kapuja: itt törtek be Olaszországba az északiak, ennek a városnak a nevét hordta magával századok legendáin át a hódító északiak leghatalmasabb alakja, Nagy Theodorich, Dietrich von Bern (vagyis Verona), a mi mondáink Detre Szásza, aki mint vad vadász fut örök gót és gótikus nyugalanságban a San Zenokatedrális érckapuján. Itt uralkodtak a legférfiasabb városzsarnokok, a Della Scalák, kiknek emlékét őrzi a létra, a város jelképe, és két gyönyörű síremlék, Can Grande, a Nagy Kutya, és Can Signorino, az Úri Kutya sírja. Milyen indiános és milyen őszinte nevek! És a Nagy Kutya udvarában élt és emésztődött a Flórenci Számúzótt, itt járt idegen lépcsőkön és itt evett idegen kenyeret.

Nem szerencsés pillanatban érkeztem Veronába. Ferragosto volt, augusztus 15-e, és ráadásul szabadtéri játékok voltak az arénában. Egész Olaszország rendkívül kedvezményes jegyekkel Veronába jött, a városban nem lehetett egy olaszt leejteni, hogy ne essék egy másik olaszra. Salzburgi hangulat volt, de filléres, kispolgári, fasiszta Salzburg.

Rémülten menekültem a Dómba, ahol kisgyermekek végezték áhítatosságukat Tizian Mennybemenetele alatt, mintha ez lenne a legtermészetesebb dolog a világon, és ki tudja, talán csakugyan az asztal körül kergetik őket, ha nem a Tizian alatt mondanak egy Üdvözlégyet. A Dómból ki a San Zeno-templom megdöbbentő, magányos nagyszerűségéhez és vissza a Castel Vecchióhoz, a Scalák várához, ahonnan zsarnokoskodtak a város és a vidék fölött. A várat meghosszabbítja egy ugyanolyan stílusban épült híd, amely átvezet a rohanó Adigén.

Verona

Città austera e bella. La porta per il sud: è qui che i popoli del nord invasero l'Italia, nei secoli il nome della città venne tramandato nelle leggende, associato al conquistatore nordico più celebre, Teodorico il Grande, Dietrich von Bern, Teodorico di Verona, che come un cacciatore selvaggio corre all'infinito nella sua irrequietezza gota e gotica sul portale bronzeo della cattedrale di San Zeno. Qui regnarono i despoti più virili, i Della Scala, il cui ricordo è custodito dalla scala, simbolo della città, e da due tombe meravigliose, di Cangrande e di Cansignorio. Che nomi da pellerossa, e che nomi calzanti! E fu nel cortile di Cangrande che visse e si consumò l'Esule Fiorentino, qui camminò su scalinate straniere e qui mangiò pane straniero.

Non arrivai a Verona in un momento fortunato. Era Ferragosto, e per di più nell'arena si tenevano giochi a squadre. Tutta l'Italia era venuta a Verona con biglietti estremamente economici, era così piena che ci si pestava i piedi l'un l'altro. L'atmosfera ricordava Salisburgo, ma in modo triviale, piccolo borghese, una Salisburgo fascistella.

Terrorizzato, mi rifugiai nel Duomo, dove dei bambinetti pregavano sotto l'Assunzione della Vergine di Tiziano, come se fosse la cosa più naturale del mondo, e chissà, forse gli sarebbe arrivata in testa una ciabatta per davvero, se non avessero detto un'Ave Maria sotto il dipinto di Tiziano. Usciamo dal Duomo e torniamo alla Chiesa di San Zeno e alla sua strabiliante, solitaria magnificenza e di nuovo a Castel Vecchio, il castello degli Scaligeri, da dove tiranneggiavano sulla città e sui dintorni. Il castello si prolunga in un ponte costruito nello stesso stile, che conduce all'altro lato dell'Adige.

Az ugyanolyan stílus elsősorban a vörös téglát jelenti, és a sárkánytaraját, az MMMMM alakú díszítést a falak tetején, ami oly jellemző az olasz gótikára. Ez a lapos háztetőn végigfutó pártázat félelmetes és egyben gyermekien maszkarádés is, mint az indiánok tollas fejdíszé. Ha az emberben élménnyé válik ez a sárkánytaréj, mely legfőképp a városházát szokta díszíteni, talán megérti a régi olasz zsarnokságok értelmét. Ezek a nagyszerű és emlékezetükben oly evokatív zsarnokok, a Scalák itt, a Bentivogliók Bolognában, a Polenták Ravennában és Reginiben a szörnyű Malatesták – hogy csak mostani útitervem mellett maradjak –, tulajdonképpen polgármesterek voltak, de indián fejdísszel ellátva. Protezséjüket nem tanácsjegyzővé nevezték ki, hanem testőrparancsnokká, és ellenjelöltjeiket törrel intézték el, nem fűrésszel.

Esteledett, kifáradtam, visszamentem a Piazza Bràra, leültem egy kávéház teraszára, és néztem a sokadalmat, amely a téren sétált, mielőtt bement az Arénába, az előadásra. Szép, szép, mondtam, már Goethe idejében is így korzóztak itt és már azelőtt is, és az emberek rokonszenvesek, a férfiak arca oly okos, és az olasz nők ugyan itt sem szépek, de így estefelé sejtelmesek, mint a tárgyak... de nagyon sokan vannak. Nagyon sokan vannak. Nagyon sokan vannak. Nem bírom tovább és elmegyek vacsorahelyet keresni.

Lo stesso stile si vede in primo luogo nelle mattonelle rosse e nei merli a coda di rondine, nelle decorazioni a forma di MMMMM sopra i muri, proprie del gotico italiano. La cornice piatta che corre lungo i tetti è allo stesso tempo spaventosa e anche comicamente bambinesca, come i copricapi piumati dei pellerossa. Se questi caschi a coda di rondine, che di solito abbelliscono il tetto del comune, diventassero epifania per la gente, forse si riuscirebbe a capire il senso dell'antica tirannia italiana. Questi despoti così grandiosi e così evocativi nel ricordo, i Della Scala qui, i Bentivoglio a Bologna, i Polenta a Ravenna e i terribili Malatesta a Rimini (per seguire il mio itinerario attuale), d'altronde erano sindaci, ma ornati con copricapi pellerossa. I loro protégé non venivano nominati consiglieri, ma comandanti della guardia, e ci si liberava degli avversari prescelti con il pugnale, non con la tortura della sega.

Si stava facendo sera, ero stanco, sono tornato a Piazza Brà, mi sono messo a sedere sulla terrazza di un caffè e guardavo la massa di gente che camminava per la piazza, prima di entrare nell'Arena per lo spettacolo. Bello, bello, dicevo, già al tempo di Goethe e ancora prima qui ci si metteva in mostra, la gente è simpatica, le facce degli uomini sono così intelligenti, e le donne italiane anche qui non sono belle, ma verso sera sono misteriose come gli oggetti... Ma c'è tantissima gente. C'è tantissima gente. C'è tantissima gente. Non ce la faccio più e vado a cercare un posto dove cenare.

Trad. di Veronica Mazzucchelli